

УДК 94:355.02(94) «XXI»

<http://doi.org/10.46869/2707-6776-2023-22-8>

Пошедін О.І.

<https://orcid.org/0000-0002-9253-5285>

ПОЛІТИКА АВСТРАЛІЇ У СФЕРІ ОБОРОНИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

У статті досліджується оборонна політика австралійського уряду на початку ХХІ ст. З цієї метою аналізуються білі книги Австралії з питань оборони 2000, 2009, 2013 і 2016 років. З'ясовано, що в цей період політика Австралії у сфері оборони характеризувалася послідовністю, чітко визначеними стратегічними інтересами і завданнями. Розглядаються фактори, які визначали розвиток середовища безпеки Австралії, стратегічні завдання австралійських Сил оборони, напрями зміцнення обороноздатності Австралії. Показано, що на погляд австралійського уряду безпека та процвітання Австралії багато в чому залежать від стабільного глобального порядку, заснованого на правилах. В основі такого глобального порядку лежить архітектура міжнародного управління, що склалася після закінчення Другої світової війни. Ця структура управління включає Організацію Об'єднаних Націй, міжнародні закони та конвенції, а також регіональні архітектури безпеки. Водночас структура глобального порядку, заснованого на правилах, перебуває під тиском і демонструє ознаки крихкості. Баланс військової та економічної могутності між державами змінюється і деякі з них мають бажання кинути виклик правилам глобальної архітектури безпеки. За таких умов крім захисту Австралії від військового нападу, завданнями Сили оборони Австралії є внесення практичного військового внеску у підтримку заснованого на правилах глобального порядку загалом і стабільності в Індо-Тихоокеанському регіоні зокрема.

З'ясовано, що міцний альянс з США є основою австралійського планування безпеки і оборони. Доступ до найсучасніших технологій та обладнання зі США має вирішальне значення для підтримки потенціалу австралійських Сил оборони.

Встановлено, що попри Договір про безпеку між Австралією, Новою Зеландією та США австралійський уряд дотримується принципу опори на власні сили у захисті території Австралії від військового нападу. Такий підхід пропонується взяти за основу при виробленні й реалізації Україною політики у сфері оборони.

Ключові слова: Австралія, політика у сфері оборони, Сили оборони Австралії, білі книги з питань оборони.

Повномасштабна війна Росії проти України показала які держави насправді відстоюють міжнародний порядок, основою якого є статут Організації Об'єднаних Націй. Австралія є однією з тих держав, які підтримують територіальну цілісність і незалежність України. Ця підтримка не обмежується лише дипломатичними і санкційними заходами, але й містить конкретну військову допомогу. Усвідомлення особливостей політики Австралії у сфері оборони допоможе належним чином вибудувувати безпекове партнерство між Україною і Австралією.

У контексті теми статті заслуговує на увагу публікація М. Соколовського [1], яка була присвячена висвітленню змісту австралійської «Білої книги з питань оборони 2000». Місце Австралії в регіональній та глобальній політиці

досліджувала О. Мацькович [2]. Після того, як у вересні 2021 р. було започатковане нове тристороннє партнерство в галузі безпеки між Австралією, Великою Британією та Сполученими Штатами (AUKUS) в українських засобах масової інформації з'явилася значна кількість інформаційних повідомлень, присвячених цій події [3; 4; 5; 6]. М. Скрипник вивчала особливості міграційної політики Австралії [7]. Водночас в Україні ще бракує комплексних наукових досліджень, де б розкривалися політика Австралії у сфері оборони.

Метою статті є аналіз білих книги Австралії на предмет висвітлення особливостей політики австралійського уряду у сфері оборони на початку XXI ст. Спираючись на цей аналіз сформулювати рекомендації, які слід враховувати при формуванні і реалізації оборонної політики України.

Варто наголосити, що на відміну від Білих книг Міністерства оборони України, які фактично видаються у формі звітів, білі книги Австралії з питань оборони є більш складним документом. Австралійські білі книги за формою є певною комбінацією тих положень, які містяться у Стратегії воєнної безпеки України, Стратегічному оборонному бюлетені України і Білих книгах Міністерства оборони України. Видання Австралією Білих книг обумовлено необхідністю забезпечення прозорості в оборонному плануванні. На погляд австралійського уряду, інші країни повинні мати чітке уявлення про те, чому і як розвиваються Сили оборони Австралії, адже прозорість у стратегічних справах має вирішальне значення для зміцнення довіри у міжнародному середовищі. Зрештою, білі книги надають співробітникам Міністерства оборони Австралії інформацію про стратегічні пріоритети та очікування уряду, пропонуючи чітке уявлення щодо місії Міністерства оборони [8, с. 19]. З усього наведеного можна зробити висновок про те, що саме аналіз білих книг з питань оборони дозволяє отримати найбільш повне уявлення про оборонну політику Австралії.

Біла книга 2000

У Білій книзі 2000 зазначається, що на глобальному рівні дві взаємопов'язані тенденції будуть визначати стратегічне середовище Австралії – глобалізація та домінуюче положення у світі США. Тенденції глобалізації, особливо у торгівлі, інвестиціях та комунікаціях посилюють транскордонну інтеграцію та взаємозалежність у всьому світі [9, р. 16]. Тристоронні відносини між Китаєм, Японією та США визначатимуть стратегічні межі Східної Азії. Але у цих відносинах залишаються серйозні проблеми, особливо стосовно Тайваню. Отже, відносини між США та Китаєм можуть стати серйозним джерелом напруженості у регіоні найближчими роками і негативно вплинути на безпеку Австралії, наголошується у Білій книзі 2000 [9, р. 18].

Найважливіша довгострокова стратегічна мета Австралії, підкреслюється у Білій книзі, полягає у захисті території Австралії від прямого військового нападу.

Другою стратегічною метою є сприяння зміцненню стабільності, цілісності

та згуртованості найближчого оточення Австралії (Індонезії, Нової Зеландії, Папуа-Нової Гвінеї, Східного Тимору та острівних країн південно-західної частини Тихого океану). Австралія зацікавлена у запобіганні розміщенню у сусідніх країнах іноземних сил, які можуть бути використані для нападу на Австралійський Союз. Третя стратегічна мета – сприяти стабільності та співпраці у Південно-Східній Азії. Австралія заявила про бажання працювати з іншими державами в Південно-Східній Азії з метою підтримки сталої регіональної спільноти, здатної співпрацювати для запобігання вторгненню потенційно ворожих зовнішніх сил та мирного вирішення будь-яких проблем, які можуть виникнути між державами регіону. Четверта стратегічна мета полягає у внесенні відповідного внеску в підтримку стратегічної стабільності в Азійсько-Тихоокеанському регіоні в цілому (з часом Австралія почала використовувати термін Індо-Тихоокеанський регіон). П'ята стратегічна мета – сприяти зусиллям міжнародного співтовариства, особливо Організації Об'єднаних Націй щодо підтримки глобальної безпеки [9, р. 30-31].

Для досягнення зазначених стратегічних цілей на Силі оборони Австралії покладалися такі завдання: захист території Австралії без допомоги будь-якої іншої держави; захист від збройної агресії найближчих сусідів Австралії; здійснення внеску у міжнародні коаліції з метою подолання криз за межами безпосереднього сусідства, де зачіпаються інтереси Австралії. Такі коаліції можуть включати різноманітні операції – від миротворчої діяльності та надання допомоги у разі стихійних лих до конфліктів відносно високої інтенсивності [9, р. 46-51].

Значна увага у Білій книзі 2000 була приділена оборонному альянсу Австралії зі США. Як наголошується в документі, сила цього альянсу заснована на спільних цінностях та інтересах. Підкреслювалося, що альянс США та Австралії має три взаємопов'язані рівні. По-перше, існує широкий спектр двостороннього співробітництва в практичній сфері оборони та безпеки. Завдяки цьому Австралія отримує доступу до технологій, без яких створення сучасних Сил оборони було б неможливим. По-друге, альянс Австралії зі США є важливим для Сполучених Штатів як одного з ключових елементів їхньої мережі двосторонніх альянсів в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, який також включає Японію, Корею, Таїланд і Філіппіни, а також тісні оборонні відносини з іншими важливими регіональними державами, наприклад Сінгапуром. Цей набір альянсів і тісних стратегічних відносин лежить в основі стратегічної позиції США в Азії і, таким чином, має вирішальне значення для регіональної стабільності. Це відповідає ключовим інтересам і цілям Австралії. По-третє, союз США та Австралії базується на взаємних зобов'язаннях, які викладені в Договорі АНЗЮС [9, р. 34-36].

Китаю у 2000 р. приділялася відносно незначна увага. Зазначалося, що КНР стає все більш важливим стратегічним партнером Австралії, з яким необхідно підтримувати і розвивати діалог з питань безпеки [9, р. 37].

Біла книга 2009

У Білій книзі 2009 стверджувалося, що було б передчасно робити висновок про усунення війн між державами. З цих причин основна роль Сил оборони Австралії полягає у здатності вести звичайні бойові дії проти інших збройних сил. При цьому австралійський уряд визнає необхідність збереження і, при нагоді, використання військової могутності як засобу підтримки та реалізації політичних цілей Австралії. Підтримка надійного оборонного потенціалу є найважливішим фактором безпеки Австралії, оскільки він може утримувати потенційних противників від застосування сили проти Австралії, її союзників та сусідів [8, р. 20-21]. Ці твердження є прямим продовженням положень Білої книги 2000 про те, що Збройні сили Австралії є одним із інструментом австралійської дипломатії, а якість та можливості Сил оборони Австралії є частиною повсякденної дипломатії, яка формує її стратегічне середовище [9, р. 34].

Внутрішньодержавний конфлікт до 2030 р. буде найбільш розповсюдженим типом конфлікту, наголошується у Білій книзі. Відповідно, Сили оборони Австралії повинні бути готові зіграти свою роль у вирішенні таких конфліктів. Це можуть бути гуманітарні операції, операції зі стабілізації, боротьби з повстанцями, операції з підтримки миру та відновлення, подібні до тих, які здійснювалися Австралією в Камбоджі, Намібії, Папуа-Новій Гвінеї, Сомалі, Руанді, Східному Тиморі, Соломонових островах, Іраку та Афганістану [8, р. 21-22].

Описуючи стратегічне середовище в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, Біла книга 2009 наголошує, що існує можливість посилення конфронтації між великими державами регіону там, де перетинаються інтереси США, Китаю, Японії, Індії та Росії. Робиться прогноз, що Сполучені Штати залишаться найпотужнішим і найвпливовішим стратегічним гравцем на період до 2030 р. у політичному, економічному та військовому відношеннях. Їх стратегічна перевага сприятиме підтримці стабільної глобальної стратегічної обстановки. Китай, Індія, Росія, Японія та Європейський Союз будуть різною мірою посилювати глобальний вплив і набувати різного рівня військової могутності для просування своїх інтересів [8, р. 32-33].

У 2009 р., на протигагу 2000 р., значна увага приділяється стратегічним наслідкам піднесення Китаю. Зазначалося, що КНР до 2030 р. стане основним двигуном економічної активності як у регіоні, так і в усьому світі. За деякими показниками Китай може обігнати Сполучені Штати і стане найпотужнішою азійською військовою державою. Водночас темпи, масштаби та структура військової модернізації Китаю можуть викликати занепокоєння у його сусідів, якщо їх ретельно не пояснити і якщо КНР не співпрацюватиме з іншими державами заради зміцнення довіри до своїх військових планів [8, р. 34]. Те, як Китай взаємодіє з ключовими стратегічними партнерами Австралії (США, Японія та Індія), має важливе значення для інтересів Австралії. Поряд із цими

державами Китай відіграватиме центральну роль у розвитку середовища безпеки в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Тому розвиток оборонних відносин із Китаєм є пріоритетом для Австралії. Більш тісна взаємодія необхідна для заохочення прозорості щодо китайських військових можливостей та намірів, розуміння підходів один одного та забезпечення більш тісної співпраці в галузях, що становлять спільний інтерес [8, р. 95-96].

У Білій книзі 2009 фактично без змін залишилися визначені у 2000 р. стратегічні інтереси Австралії: захист від прямого збройного нападу; безпека, стабільність і згуртованість безпосередніх сусідів; стабільність ширшого Азійсько-Тихоокеанського регіону, який тягнеться від Північної Азії до східної частини Індійського океану; стабільний, заснований на правилах глобальний порядок.

Оборонна політика Австралії повинна, як і раніше, ґрунтуватися на принципі впевненості у своїх силах у безпосередньому захисті Австралії та її стратегічних інтересів, наголошується у документі. З погляду військової сили, ця оборонна політика означає, що Австралія повинна мати можливість: діяти самостійно там, де на карту поставлені її стратегічні інтереси і щодо яких Австралія не хотіла б покладатися на збройні сили будь-якої іноземної держави; очолювати військові коаліції, в яких Австралія має спільні стратегічні інтереси; вносити цілеспрямований внесок у військові коаліції у разі поділу інтересів з іншими державами коаліції [8, р. 48]. Принцип впевненості у своїх силах при захисті Австралії означає, що США прийдуть на допомогу тільки за таких обставин, коли Австралія перебуватиме під загрозою нападу великої держави, чиї військові можливості перевершують можливості Австралії. Це також означає, що доки існує ядерна зброя, Австралія може покладатися на ядерні сили США для стримування можливого ядерного нападу. Ядерні гарантії США забезпечують стабільне та надійне почуття впевненості, позбавивши Австралію необхідності розглядати більш дорогі варіанти захисту [8, р. 50-51].

Австралійський уряд підкреслює, що військова стратегія у вирішальній мірі залежить від здатності проводити спільні операції на підступах до Австралії, особливо ті, які необхідні для досягнення та збереження переваги у повітрі та контролю над морем. Сили оборони Австралії також мають бути спроможними реагувати на все більш складну внутрішню обстановку в галузі безпеки. У цьому контексті Сили оборони повинні бути готовими протистояти атакам недержавних суб'єктів, а також підтримувати цивільну владу стосовно завдань внутрішньої безпеки та реагування на надзвичайні ситуації. В оперативному плані, Австралія має готуватися до активних бойових дій проти військових баз противника та районів його дислокації. Це може передбачати використання ударних можливостей Сил оборони, включаючи бойову авіацію, ракети великої дальності та сили спеціального призначення [8, р. 53].

Щодо пріоритетних завдань Сил оборони, то три з них, з незначними змінами у формулюваннях, фактично збігаються із завданнями Білої книги

2000. Порівнюючи з 2000 роком більш детально було розкрито завдання захисту від збройної агресії найближчих сусідів Австралії. Наголошувалося, що Сили оборони залучатимуться до урегулювання надзвичайних військових ситуацій в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, зокрема щодо надання допомоги партнерам з Південно-Східної Азії у вирішенні зовнішніх проблем, а також у виконанні союзницьких зобов'язань перед Сполученими Штатами [8, р. 55].

Важливе місце в оборонній політиці Австралії посідає міжнародна співпраця. Австралія отримує користь від широкого спектру спільних програм у галузі розвитку потенціалу, матеріальних засобів, промисловості, логістики, науки та техніки з низкою європейських країн, особливо з Іспанією, Францією, Німеччиною, Італією та Швецією. Також важливою є практична співпраця з Францією в Тихому та Південному океанах. Взаємодія Австралії з Організацією Північноатлантичного договору та Європейським Союзом зосереджена на трьох основних напрямках: пошук шляхів ефективного реагування на загрози міжнародного тероризму; сприяння міжнародним зусиллям боротьби з поширенням зброї масового знищення; подолання дестабілізуючих наслідків у державах, які зазнали або зазнають кризи державної влади [8, р. 100].

Альянс Австралії зі США залишається у центрі уваги Білої книги 2009. Наголошується на важливості співпраці у сферах розвідки, спостереження і рекогносцювання, а також на необхідності продовжувати розвиток спільного об'єднаного навчального потенціалу, який зменшує вартість і покращує якість односторонніх та двосторонніх навчань. Було підтверджено готовність Австралії надавати доступ американським військам до полігонів для тренувань і навчань, включаючи стратегічні бомбардувальники. Протягом майже 50 років, зазначається у Білій книзі 2009, через спільні оборонні об'єкти Австралія зробила значний внесок у національну безпеку США, розміщуючи або підтримуючи деякі з найбільш чутливих і критичних стратегічних можливостей Сполучених Штатів.

Заява про принципи партнерства між США та Австралією у сфері військового супутникового зв'язку від 2008 року заклала підвалини для технічної співпраці та спільного доступу до можливостей супутникового зв'язку. Без цієї співпраці Австралії довелося б виділяти значно більше ресурсів на розвиток необхідних розвідувальних і комунікаційних можливостей.

Співпраця розвиватиметься й в інших сферах, таких як: стратегічне планування та військові ігри; гармонізація вимог до спроможностей і сумісності; доступ до технологій та закупівлі; протиракетна оборона та космічна ситуаційна обізнаність; дослідження, розробки та випробування; матеріально-технічне забезпечення [8, р. 93-94].

Біла книга 2013

Події після оприлюднення Білої книги 2009, підкреслюється в документі, підтвердили виняткову важливість американо-китайських відносин для формування стратегічного середовища Австралії на найближчі десятиліття.

Крім того, стратегічне середовище характеризується формуванням нової індо-тихоокеанської стратегічної дуги, яка з'єднає Індійський і Тихий океани через Південно-Східну Азію. Ця нова стратегічна конструкція формується під впливом цілої низки факторів. Індія стає важливим стратегічним, дипломатичним та економічним гравцем і дедалі активніше бере участь у регіональних структурах. Зростання торговельних, інвестиційних та енергетичних потоків у цьому регіоні посилює взаємозалежність економіки та безпеки. Поєднання цих двох факторів все більше привертає міжнародну увагу до Індійського океану, через який проходять одні з найжвавіших торговельних шляхів у світі. Також вплив інших регіональних держав, таких як Японія, Республіка Корея та Індонезія, стає дедалі важливішим [10, р. 7].

З кожною новою білою книгою все більша увага австралійського уряду приділялася КНР. Разом з твердженням про те, що Австралія не ставить до Китаю як до супротивника, звертається увага на зростання його оборонного потенціалу. Розмір економіки Китаю у поєднанні з його оборонною промисловістю дозволив забезпечити значний військовий потенціал, включаючи сучасні підводні човни та кіберможливості. Інші китайські програми розвитку включають розробку протикорабельних балістичних ракет, двох прототипів винищувачів п'ятого покоління, палубної авіації, протикосмічних систем і підвищення можливостей боротьби з підводними човнами. Вплив підйому Китаю відчувається в Південно-Східній Азії, де КНР має територіальні суперечки з В'єтнамом, Філіппінами, Малайзією та Брунеєм [10, р. 11].

Інтереси національної безпеки Австралії засновані на захисті її суверенітету, що включає свободу від примусу з боку інших держав, людей та активів, забезпечення стійкої безпеки в регіоні та формування сприятливої міжнародної обстановки. У той час як уряд використовує всі можливості для досягнення цієї мети, здатність Сил оборони захищати Австралію та її стратегічні інтереси має важливе значення для національної безпеки, підкреслюється у Білій книзі 2013. Підтримка надійного передового потенціалу дозволяє стримувати потенційних супротивників та зміцнювати вплив Австралії в регіоні. У документі підтверджується відданість австралійського уряду зміцненню основних спроможностей Сил оборони, включаючи: підводні човни; есмінці; десантні кораблі; морські бойові вертольоти; тактичні і важкі військово-транспортні літаки; нові броньовані та тилові машини тощо [10, р. 23].

Оборонна політика Австралії, як і раніше, ґрунтується на чотирьох ключових стратегічних інтересах: безпека Австралії; безпека південної частини Тихого океану та Восточного Тимору; стабільний Індо-Тихоокеанський регіон; міцний, заснований на правилах світовий порядок [10, р. 24]. Стратегічні інтереси Австралії визначають контекст чотирьох основних завдань Сил оборони, які фактично повторюють завдання, викладені у Білій книзі 2009. Оборонна політика Австралії ґрунтується на принципі впевненості у своїх силах у

стримуванні чи відбитті збройних нападів на Австралію. Сили оборони Австралії також повинні підтримувати цивільну владу у забезпеченні внутрішньої безпеки, включаючи охорону кордонів, операції щодо боротьби з тероризмом та розповсюдженням зброї масового знищення, а також реагування на стихійні лиха [10, р. 28-33]. Крім цього міністерство оборони має готуватися до проведення потенційно паралельних або чітко визначених операцій та заходів, включаючи: розуміння та формування стратегічного середовища Австралії; ведення загальновійськових бойових дій; проведення операцій з підтримки миру; надання оборонної підтримки загальнодержавній внутрішній безпеці; надання гуманітарної допомоги та допомоги при стихійних лихах у країні та за кордоном; евакуація некомпатантів; проведення відновлювальних робіт [10, р. 45].

Вже традиційно, Біла книга 2013 особливу увагу приділяє оборонному співробітництву Австралії зі США. Загалом, основні напрями цього співробітництва повторюють положення Білої книги 2009.

Біла книга 2016

У Білій книзі 2016 зазначається, що шість ключових факторів визначатимуть розвиток середовища безпеки Австралії до 2035 року: відносини між США та Китаєм, які, ймовірно, будуть характеризуватись поєднанням співпраці та конкуренції; виклики стабільності глобальному порядку, який засновано на правилах, включаючи конкуренцію між країнами та великими державами, які намагаються просувати свої інтереси поза встановленими правилами; постійна загроза тероризму, включаючи загрози, що виходять із некерованих частин Африки, Близького Сходу та Азії. Австралійцям, як і раніше, загрожуватиме тероризм як вдома, так і за кордоном; нестабільні держави, зокрема в безпосередній близькості від Австралії, проблеми яких викликані нерівномірним економічним зростанням, злочинністю, соціальними, екологічними та управлінськими проблемами та зміною клімату; темпи військової модернізації та розвитку більш боєздатних регіональних збройних сил; поява нових складних загроз, зокрема кіберзагроз та безпеки інформаційно-комунікаційних систем [11, р. 39-40].

Вже традиційно у 2016 р. наголошувалося на вирішальній ролі США у забезпеченні стабільності в Індо-Тихоокеанському регіоні. Водночас зростання національної могутності Китаю, включаючи його військову модернізацію, означає, що політика та дії Китаю вплинуть на стабільність в Індо-Тихоокеанському регіоні до 2035 року. Військово-морські сили Китаю є найбільшими в Азії. До 2020 року підводні сили Китаю, ймовірно, зростуть до більш ніж 70 підводних човнів, зазначається у Білій книзі 2016. Китай також має найбільші військово-повітряні сили в Азії і розробляє передові винищувачі п'ятого покоління. Модернізація збройних сил Китаю включає більш боєздатні сили спеціального призначення, авіацію та мережі управління та контролю, а також інвестиції в нові технології [11, р. 42].

У міру зростання Китаю він продовжуватиме прагнути більшого впливу в регіоні. Будучи великою державою, для регіональної стабільності буде важливо, щоб Китай вселяв упевненість у своїх сусідів, роблячи свою оборонну політику прозорішою. Хоча великий конфлікт між Сполученими Штатами та Китаєм малоімовірний, у регіоні існує низка питань, в яких розбіжності між США і Китаєм можуть призвести до зростання напруженості. Ці розбіжності охоплюють Східно-Китайське та Південно-Китайське моря, повітряний простір над цими морями, а також правила, що регулюють міжнародну поведінку, особливо в кібернетичній та космічній сферах [11, р. 43].

На погляд австралійського уряду, безпека та процвітання Австралії залежать від стабільного глобального порядку, заснованого на правилах, що підтримує мирне вирішення суперечок, сприяє вільній і відкритій торгівлі та забезпечує підтримку економічного розвитку. В основі такого глобального порядку лежить широка архітектура міжнародного управління, що склалася після закінчення Другої світової війни. Ця структура управління, яка включає Організацію Об'єднаних Націй, міжнародні закони та конвенції, а також регіональні архітектури безпеки, допомагала підтримувати безпеку та економічні інтереси Австралії протягом 70 років, наголошується у Білій книзі. Водночас структура глобального порядку, заснованого на правилах, перебуває під тиском і демонструє ознаки крихкості. Баланс військової та економічної могутності між країнами змінюється, і нові могутні країни хочуть кинути виклик деяким правилам глобальної архітектури безпеки.

Відмова діяти відповідно до міжнародного права та стандартів поведінки, наприклад, примусові й агресивні дії Росії в Україні та поширення зброї масового знищення Корейською Народно-Демократичною Республікою, створює міжнародну невизначеність, наражає на небезпеку населення та негативно впливає на економічну діяльність. Використання економічної чи військової сили може обмежити свободу таких країн, як Австралія. Уряд відданий роботі зі Сполученими Штатами та партнерами-одномумцями для підтримки заснованого на правилах порядку шляхом внесення практичного та значущого військового внеску там, де це в інтересах Австралії, підкреслюється в документі [11, р. 46].

Описуючи військову модернізацію в Індо-Тихоокеанському регіоні, Біла книга 2016 констатує, що в найближчі два десятиліття половина підводних човнів світу працюватиме у цьому регіоні. Деякі країни регіону придбають високоточні ракети більшої дальності, зокрема ракети корабельного базування. Окрему стурбованість австралійського уряду викликає загроза з боку балістичних ракет. Хоча загроза нападу з використанням міжконтинентальних балістичних ракет на Австралію невелика, якість та кількість крилатих та балістичних ракет малої та середньої дальності в Індо-Тихоокеанському регіоні зростає. До 2035 року більше країн регіону отримають доступ до технологій балістичних ракет і, можливо, їх придбають ще більше країн. Складність

протидії балістичним ракетам збільшує їхню загрозу, зокрема для Сил оборони Австралії [11, р. 49-52]. Можна стверджувати, що побоювання австралійського уряду стосовно балістичних ракет є цілком виправданими. Україна виявилася повністю беззахисною перед атаками російських балістичних ракет і дорого заплатила за розуміння необхідності розвитку спроможностей щодо захисту від балістичної загрози.

Основні стратегічні інтереси оборони у Білій книзі 2016 у залишилися без змін: безпека Австралії, безпечне найближче оточення Австралії, стабільний Індо-Тихоокеанський регіон та глобальний порядок, заснований на правилах. Наголошується, що Індо-Тихоокеанський регіон включає Північну Азію, Південно-Китайське море та великі морські комунікації в Індійському та Тихому океанах, які забезпечують торгівлю Австралії. Стабільний регіональний порядок, заснований на правилах, має вирішальне значення для забезпечення доступу Австралії до відкритої, вільної і безпечної торговельної системи та мінімізації ризиків примусу і нестабільності, які можуть безпосередньо торкнутися інтересів Австралії [11, р. 68-73].

Біла Книга 2016 визначала три рівнозначні стратегічні завдання оборони високого рівня [11, р. 71-77]. Перше стратегічне завдання – захист території Австралії. Хоча ймовірність військового нападу на територію Австралії з боку іншої країни є малоімовірною, збройні сили повинні бути спроможними самостійно захистити територію Австралії від нападу з боку іншої країни, наголошується у Білій книзі.

Друге стратегічне завдання оборони – внесення ефективного військового внеску у підтримку безпеки морської акваторії Південно-Східної Азії, підтримка урядів Папуа-Нової Гвінеї, Східного Тимора та тихоокеанських острівних країн у зміцненні їхньої безпеки. Австралія працюватиме з тихоокеанськими острівними державами, щоб зміцнити їхню здатність справлятися з внутрішніми, транснаціональними та прикордонними проблемами безпеки, включаючи захист природних ресурсів.

Третє стратегічне завдання оборони полягає у привнесенні військового потенціалу в коаліційні операції, які проводитимуться у відповідь на загрози глобальному порядку заснованому на правилах і які загрожують Австралії та її інтересам.

Документом визначені основні вимоги до Сил оборони, які повинні бути гнучкими та здатними виконувати весь спектр завдань уряду. Силам оборони також необхідно підтримувати високий рівень оперативної сумісності з підрозділами, які Сполучені Штати розгортають очолюючи міжнародні коаліції для вирішення глобальних проблем безпеки. Біла книга 2016 визначала такі шість напрямів зміцнення обороноздатності Австралії: розвиток спроможностей розвідки, спостереження, космосу, радіоелектронної боротьби та кібербезпеки, які забезпечують Силам оборони відповідну ситуаційну обізнаність; розвиток спроможностей морського озброєння, які дозволять

Силам оборони діяти у складних умовах морських загроз; належні повітряні спроможності, які нададуть Силам оборони гнучкість реагувати на загрози самостійно чи в рамках операцій коаліції; розвиток спроможностей ведення наземних і морських десантних операцій; створення умов, які є необхідними для підтримки операцій та забезпечення оборони; розвиток спроможностей повітряних та морських перевезень, які допоможуть розгорнути Сили оборони на великих відстанях від Австралії [11, р. 84-85].

Міністерство оборони підтримуватиме та розвиватиме міжнародні відносини Австралії в галузі безпеки, включно з існуючими двосторонніми відносинами в галузі оборони та багатосторонніми механізмами безпеки. В окремому розділі Білої книги наголошується, що розширення участі Австралії у міжнародному оборонному співробітництві ґрунтується на таких цілях: посилення спроможностей Сил оборони за рахунок збереження доступу до передових розвідданих, технологій та військових можливостей Сполучених Штатів, а також за рахунок збереження здатності Сил оборони ефективно працювати зі Сполученими Штатами та іншими партнерами; підтримка регіонального та глобального впливу Австралії, тобто здатність впливати на результати міжнародної безпеки та підтримувати статус Австралії на міжнародному рівні як дієздатного суб'єкту безпеки; створення активних та ефективних партнерських відносин в галузі безпеки, які дозволять Силам оборони швидко та ефективно розгортатися; підвищення стійкості міжнародної безпеки, підтримуючи заснований на правилах глобальний порядок, включаючи регіональні та міжнародні архітектури безпеки, які захищають інтереси Австралії, зводячи до мінімуму ризик примусу, нестабільності, напруженості чи конфлікту [11, р. 119-120].

Найвищим пріоритетом Уряду Австралії є союз зі Сполученими Штатами Америки. Сильний та міцний альянс зі США лежить в основі австралійського планування безпеки та оборони, підкреслюється у Білій книзі. Австралія отримує найважливіші бойові засоби зі Сполучених Штатів, включаючи винищувачі та транспортні літаки, морські бойові системи та вертольоти [11, р. 121-122].

Біла книга 2016 визнає центральну роль Китаю в сприянні миру та стабільності у Північній Азії та Індо-Тихоокеанському регіоні. Підкреслюється важливість щорічного австралійсько-китайського оборонного стратегічного діалогу, обмінів на робочому рівні, обговорень стратегічної політики, практичних навчань, участі у миротворчих операціях [11, р. 133].

Крім двостороннього і багатостороннього оборонного співробітництва, Австралія співпрацюватиме з міжнародними безпековими організаціями, такими як НАТО, щоб зміцнити заснований на правилах глобальний порядок. Бажання Австралії робити внесок в операції НАТО для вирішення спільних проблем сприяло визнанню Австралії як партнера НАТО з розширеними можливостями. Відносини з НАТО продовжуватимуть розвиватися на основі

взаємності та співпраці там, де збігаються інтереси членів НАТО та Австралії, наголошується у Білій книзі. Австралія продовжуватиме працювати з Організацією Об'єднаних Націй, демонструючи відданість багатостороннім діям для підтримки заснованого на правилах глобального порядку [11, р. 136].

Висновки

На початку XXI ст. політика Австралії у сфері оборони характеризувалася послідовністю, чітко визначеними стратегічними інтересами і завданнями. З огляду на те, що Австралія є типовою морською державою, яка залежить від торгівлі, її два стратегічних оборонних інтереси пов'язані зі стабільністю найближчого оточення Австралії та з безпекою в Індо-Тихоокеанському регіоні. Залежність Австралії від морської торгівлі, включаючи постачання енергоносіїв, означає, що безпека морських підходів та торговельних шляхів має бути захищена, так само як і свобода судноплавства. Ці стратегічні оборонні інтереси зумовлюють підвищену увагу австралійського уряду до здатності Сил оборони діяти на великих відстанях для проведення незалежних операцій. Десантний потенціал Австралії є центральним елементом здатності Сил оборони виконувати місії щодо забезпечення безпеки та стабілізації в регіоні. Усвідомлення цієї особливості оборонної політики Австралії допоможе вірно вибудувувати зовнішньополітичні відносини між Україною й Австралією у майбутньому.

Альянс зі США є підґрунтям австралійського планування безпеки і оборони. Формальну основу безпекових взаємовідносин Австралії зі США забезпечує Договір про безпеку між Австралією, Новою Зеландією та Сполученими Штатами Америки. Договір АНЗЮС гарантує Австралії підтримку з боку США у разі військового нападу на австралійську територію. І хоча четверта стаття Договору ANZUS [12] не містить таких конкретних зобов'язуючих формулювань як п'ята стаття Північноатлантичного договору [13], важко уявити, що США, у разі нападу на Австралію, залишать без військової підтримки свого основного союзника в Індо-Тихоокеанському регіоні. Проте навіть за таких умов, у завданні захисту від прямого військового нападу австралійський уряд дотримується принципу опори на власні сили. Цей принцип варто взяти на озброєння й Україні. Російська війна проти України підтвердила відомий факт, що навіть після 2014 року Збройні Сили України фінансувалися недостатньо. Це можна пояснити багатьма причинами. Проте, як продемонструвала історія, нехтувати безпековими питаннями на користь економічним міркувань не можна, особливо коли України межує з такими агресивними і недружніми державами як Росія і Білорусь. Положення австралійських білих книг про те, що якість та спроможності Сил оборони Австралії є важливою основою її повсякденної дипломатії, нині як ніколи є актуальним для України.

Членство України в НАТО все ще залишається віддаленою перспективою, а гарантії безпеки України від західних партнерів навряд чи будуть аналогічними

до п'ятої статті Північноатлантичного договору. Утримування боєздатних Збройних Сил України дорого коштуватиме українському бюджету. За таких обставин важливого значення набуватиме роз'яснювальна робота серед населення (адже підвищення витрат на оборону може спричинити скорочення фінансування соціальної сфери), забезпечення прозорості оборонних витрат і запобігання корупції в усіх складових сектору безпеки і оборони України.

Українським науковцям, досліджуючи політику Австралії у сфері оборони, варто приділити увагу подальшому розвитку оборонних спроможностей австралійських Сил оборони, історії розвитку оборонного співробітництва Австралії і США та еволюції австралійських поглядів на безпекову роль Китайської Народної Республіки.

Список використаних джерел та літератури

1. Соколовський М. Австралія і безпека Азії. ZN.ua. URL: https://zn.ua/ukr/international/avstraliya_i_bezpeka_aziyi.html
2. Мацькович О. Місце Австралії в регіональній та глобальній політиці. ADASTRA. URL: <https://adastra.org.ua/blog/misce-avstraliyi-v-regionalnij-ta-globalnij-politici>
3. Касіян В. США, Австралія і Великобританія створили оборонний альянс AUKUS. LB.ua. URL: https://lb.ua/world/2021/09/16/494096_ssha_avstraliya_i_veliko_britaniya.html
4. Шрамко Ю. США, Велика Британія і Австралія створили оборонний альянс. UNN. URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1944395-ssha-velika-britaniya-i-avstraliya-stvorili-oboronniy-alyans>
5. Лазарева А., Боць Т., Ворожбит О. Контракт століття чи удар в спину – як світова преса відреагувала на нову оборонну угоду між Австралією, Великою Британією та США. Український Тиждень. URL: <https://tyzhden.ua/World/253094>.
6. Шевченко О. Стратегічні бомбардувальники і ракети. Якими можуть бути наступні кроки США після AUKUS? Фокус. URL: <https://focus.ua/uk/voennye-novosti/494394-kakovy-sleduyushchie-shagi-ameriki-posle-aucus>
7. Скрипник М. Гуманітарна катастрофа в Тихому океані: як Австралія перетворила Науру (і не тільки) на «острів проклятих». URL: <https://adastra.org.ua/blog/gumanitarna-katastrofa-v-tihomu-okeani-yak-avstraliya-peretvorila-nauru-i-ne-tilki-na-ostriv-proklyatih>
8. Defending Australia in the Asia Pacific Century: Force 2030 (2009 Defence White Paper). URL: <https://www.ssri-j.com/MediaReport/Document/AustraliaDefenceWhitePaper2009.pdf>
9. Defence 2000: Our Future Defence Force (2000 Defence White Paper). URL: <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA481122.pdf>
10. Defence White Paper 2013. URL: <https://www.globalsecurity.org/military/library/report/2013/australia-wp-2013.pdf>
11. Defence White Paper 2016. URL: <https://www.defence.gov.au/sites/default/files/2021-08/2016-Defence-White-Paper.pdf>
12. Security Treaty between Australia, New Zealand, and the United States of America [ANZUS]. URL: https://www.aph.gov.au/Parliamentary_Business/Committees/Joint/Completed_Inquiries/jfadt/usrelations/appendixb
13. The North Atlantic Treaty. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm

References

1. Sokolovskyi, M. (2001). Avstraliya i bezpekaAziyi. ZN.ua. [Online]. Available from: https://zn.ua/ukr/international/avstraliya_i_bezpeka_aziyi.html [In Ukrainian].

2. Matskovych, O. (2021). Mistse Avstraliyi v rehional"nij ta hlobal"nij polityci. *ADASTRA*. [Online]. Available from: <https://adastra.org.ua/blog/misce-avstraliyi-v-regionalnij-ta-globalnij-politici> [In Ukrainian].
3. Kasiyan, V. (2021). SShA, Avstraliya i Velykobrytaniyastvorylyoboronnyjal"yans AUKUS. *LB.ua*. [Online]. Available from: https://lb.ua/world/2021/09/16/494096_ssha_avstraliya_i_velikobritaniya.html [In Ukrainian].
4. Shramko, Yu. (2021). SShA, Velyka Brytaniya i Avstraliya stvoryly oboronnyj al"yans. *UNN*. [Online]. Available from: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1944395-ssh-a-velika-britaniya-i-avstraliya-stvorili-oboronny-alyans> [In Ukrainian].
5. Lazareva, A., Bots, T., Vorozhbyt, O. (2021). Kontrakt stolittya chy udar v spynu – yak svitova presa vidreahuvala na novu oboronnu uhodu mizh Avstraliyeyu, Velykoyu Brytaniyeyuta SShA. *The Ukrainian Week*. [Online]. Available from: <https://tyzhden.ua/World/253094> [In Ukrainian].
6. Shevchenko, O. (2021). Stratehichni bombarduval"nyky i rakety. Yakymy mozhtu" buty nastupni kroky SShA pislya AUKUS? *Fokus*. [Online]. Available from: <https://fokus.ua/uk/voennye-novosti/494394-kakovy-sleduyushchie-shagi-ameriki-posle-aucus> [In Ukrainian].
7. Skrypyk, M. (2019). Humanitarna katastrofa v Tykhomu okeani: yak Avstraliia peretvoryla Nauru (i netilky) na "ostriv proklyatykh". [Online]. Available from: <https://adastra.org.ua/blog/gumanitarna-katastrofa-v-tihomu-okeani-yak-avstraliya-peretvorila-nauru-i-ne-tilki-na-ostriv-proklyatih> [In Ukrainian].
8. Defending Australia in the Asia Pacific Century: Force 2030 (2009 Defence White Paper) (2009). [Online]. Available from: <https://www.ssri-j.com/MediaReport/Document/AustraliaDefenceWhitePaper2009.pdf> [In English].
9. Defence 2000: Our Future Defence Force (2000 Defence White Paper) (2000). [Online]. Available from: <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA481122.pdf> [In English].
10. DefenceWhitePaper 2013 (2013). [Online]. Available from: <https://www.globalsecurity.org/military/library/report/2013/australia-wp-2013.pdf> [In English].
11. Defence White Paper 2016 (2016). [Online]. Available from: <https://www.defence.gov.au/sites/default/files/2021-08/2016-Defence-White-Paper.pdf> [In English].
12. Security Treaty between Australia, New Zealand, and the United States of America [ANZUS] (1951). [Online]. Available from: https://www.aph.gov.au/Parliamentary_Business/Committees/Joint/Completed_Inquiries/jfadt/usrelations/appendixb [In English].
13. The North Atlantic Treaty (1949). [Online]. Available from: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm [In English].

Poshedin O. Australia's Defence Policy at the Beginning of the XXI Century.

The article examines the defence policy of the Australian government at the beginning of the XXI century. Australia's defence white papers of 2000, 2009, 2013, and 2016 are analyzed for that purpose. It has been established that during this period, Australia's defense policy was characterized by consistency and clearly defined strategic interests and objectives. Factors that determined the development of Australia's security environment, strategic objectives of the Australian Defence Forces, and directions for strengthening Australia's defence capabilities are considered. It is shown that, in the view of the Australian government, Australia's security and prosperity primarily depend on the rules-based global order. Such a global order is based on the overall architecture of international governance that has developed since the end of World War II. This governance framework includes the United Nations, international laws and conventions, and regional security architectures. At the same time, the framework of the rules-based global order is under pressure and has shown signs of fragility. The balance of military and economic power between countries is changing, and some countries are willing to challenge the rules of the global security architecture. Under such conditions, in addition to protecting Australia from military attack, the tasks of the Australian Defence Force are to make a practical military contribution to the maintenance of the rules-based global order in general and

stability in the Indo-Pacific region in particular.

It found that a strong Australia-United States Alliance is at the core of Australia's security and defence planning. Access to state-of-the-art technology and equipment from the United States of America is critical to sustaining the capabilities of the Australian Defence Force. It has been established that despite the Security Treaty between Australia, New Zealand, and the United States of America (ANZUS), the Australian government adheres to the principle of self-reliance in defence of Australia's territory against military attack. It is proposed to take this approach as a basis for developing and implementing Ukraine's defence policy.

Keywords: *Australia, Defence Policy, Australian Defence Forces, Defence White Paper.*